

Bravo Ivanković

OD BILJEŠKE DO PREDSTAVE

Ivica Kunčević:

Redateljske bilješke

Hrvatski centar ITI, Biblioteka Mansioni, 2017.

Prrije pet godina Ivica Kunčević objavio je knjigu *Ambijentalnost na dubrovačku*, vrijedno promišljanje o poetici ambijentalnog kazališta utemeljeno na njegovim iskustvima gledatelja, redatelja i ravnatelja Dramskog programa Dubrovačkih ljetnih igara. U istoj ediciji, u Biblioteci Mansioni Hrvatskog centra ITI, pojavila se nedavno i nova Kunčevićeva knjiga, *Redateljske bilješke*, u kojoj autor sumira svoja redateljska iskustva ste-

čena tijekom pola stoljeća rada na hrvatskim i inozemnim pozornicama. Slično kao i u prethodnoj knjizi, Kunčević ni ovdje nije opterećen metodologijom ili žanrovskim predznakom: on opisuje svoju poetiku i njezine mijene, ali je ne pretiže teorijski zao-kruženi redateljski sistem; prisjeća se mnogih trenutaka provedenih na probama te ljudi s kojima je radio, no nema širih memoarističkih pretenzija; analizira pojedina dramska djela, ali s isključivom namjerom rekonstruiranja temeljnih impulsa na kojima je zas-nivao njihova uprizorenja. Riječ „re-konstrukcija“ zapravo je temeljni ter-min na kojem su zasnovane *Redateljske bilješke*; Kunčević, naime, rekon-struira proces rađanja svojih predsta-va, od njihova zametka u njegovoj imaginaciji i zabilješkama do čitačih i prostornih pokusa gdje su različite okolnosti često znale preusmjeriti po-neku interpretativnu liniju, pa čak i stil ili problemski fokus predstave.

Knjiga je podijeljena u pet poglavlja, prvo je posvećeno grčkim traģičarima

(*Antigona, Trilogija o Agamemnonu, Edip*), a preostala piscima čija je djela najčešće postavljao: Shakespeareu (*Macbeth, Henry IV, Troilo i Kresida, Kralj Lear, Mletački trgovac, Romeo i Giulietta, Oluja*), Držiću (*Novela od Stanca, Dundo Maroje, Pomet* u re-konstrukciji Matka Sršena), Čehovu (*Ivanov, Tri sestre, Ujak Vanja, Viš-njnik*) i Vojnoviću (*Ekvinocijio, Maška-rate ispod kupolja, Dubrovačka trilogi-ja*). Neke od spomenutih naslova Kunčević je režirao i po dva ili tri, a *Dundo Maroja* čak četiri puta; neke je, pak, postavio samo u mašti poput, kroz bilješke razrađene, no ipak ne-ostvarene, režije *Edipa*.

Polazne točke u procesu rada na predstavama nerijetko su vezane uz teme koje su se Kunčević učinile krucijalno važnim, ali su ipak otvarale brojna pitanja, najčešće vezana uz elementarnu razložnost čina i ponašanja nekog lika ili načina/rakursa autorskog prikazivanja pojedinih situacija. U *Antigoni*, primjerice, Kunčević kreće od spoznaje da je Kreont (a ne naslovna junakinja) najdjelatnije i usudom najugroženije lice te trage-dije, u *Kralju Learu* s promišljanjem pravih razloga Learove abdikacije, u *Dundu Maroju* sa spoznajom da su svi protagonisti zapravo ugroženi ljudi koji moraju *fengat* kako bi došli do svog cilja, u *Ivanovu* s pitanjem o čemu se doista radi u tom komadu i zašto je naslovni junak *tako nepo-pravljivo bezvoljan i ispražnjen* iako mu se, zapravo, *ništa strašnog ne do-gađa*. Kunčevićevi odgovori na po-stavljena pitanja metodom indukcije počinju u širokom luku rastvarati i razrješavati problemsku osnovu ko-

mada u koju je, međutim, kao važan čimbenik uključena i redateljeva intuicija, neizbježnost koja dobar teatar uzdiže iznad puke promišljenosti i vjerodostojnosti. Zgodan primjer tome prva je Kunčevićeva režija jednog Držićeva komada, *Novela od Stanca*, koju je u dubrovačkom kazalištu postavio 1976. godine. Svoju interpretaciju tog *uzoritog komedijskog dramaleta* Kunčević započinje promišljanjem o okrutnosti s kojom skupina mladića u pokladnoj noći čini škerac s lakovjermim Stancem. Konkretnih razloga, dakako, nemaju, pa Kunčević u uvodnoj sceni intuitivno pojačava bezrazložnu žestinu dubrovačkih *noćuraka*: njegov *Dživo*, naime, *na pozornicu izlazi s probodenom mačkom na vrhu mača*. Eksplikacija tog čina također je dobar primjer Kunčevićeva analitičko-spisateljskog stila: *Zašto, Dživo? Što ti je kriva mačka? Zašto si ubio životinju?*

'Tako.'

'Ali, zašto?'

'Tako, za ništa.'

Zbog ničega i iz ničega. Kao i sve to sa Stancem. Pa nisu, valjda, cijelu 'novelu' učinili da se domognu koleta!? Imaju toga i doma.

Učinili su je, eto – 'tako'.

Ako baš treba razlog, moglo bi se reći, iz objesti i dosade. Da, i iz frustracije. Daleki su to rimovani rođaci današnjih uličnih nasilnika... Bezobzirna neosjetljivost i grubost prema žrtvi sigurno im je zajednička. I bezrazložnost nasilništva.

Kunčevićev škerac s mačkom imao je dalekosežne kazališne posljedice: s početkom predstave, kako sam zaključuje, započela je njegova *mračna inter-*

pretacija Držića čiji je vrhunac svakako bila antologijska mu postava *Dunda Maroja* u zagrebačkom HNK-u, 1981. godine.

Nizanje ovakvih i sličnih opservacija, gotovo slobodnog tijeka misli/bilješki protkanih naknadnim komentarima i objašnjenjima o njihovoj scenskoj (ne)izvodivosti i sudbini, iz neobičnog nam ugla osvjetljava proces nastajanja i objašnjenja o njihovoj scenskoj mehanici i dijalektici, pozadinu začudnosti na kojima su sazdate.

Osim teksta i svega onoga što on nosi (fabula, situacije, lik/karakter/psihologija, stilizacija), bitnu stavku pri kreiranju koncepta predstave Kunčeviću predstavlja i prostorno rješenje; on u drami odmah traži impulse koji se mogu pretvoriti u scenografsku metaforu te mu tako otvoreni dodatni sloj značenja i obogatiti glumačku igru. Prve ideje nerijetko, međutim, odbacuje kao odveć eksplicitne ili predstavi opterećujuće, pri čemu je često važan činilac ulazak glumca u njegov do tada povlašteni prostor vlasništva nad budućom predstavom. Iako je tu i tamo zbunjen postupcima svojih glumaca, Kunčević vjeruje niti! Imaju toga i doma. Učinili su je, eto – 'tako'. Ako baš treba razlog, moglo bi se reći, iz objesti i dosade. Da, i iz frustracije. Daleki su to rimovani rođaci današnjih uličnih nasilnika... Bezobzirna neosjetljivost i grubost prema žrtvi sigurno im je zajednička. I bezrazložnost nasilništva.

Kunčevićev škerac s mačkom imao je dalekosežne kazališne posljedice: s početkom predstave, kako sam zaključuje, započela je njegova *mračna inter-*

mini portreta u kojima, a riječ je o velikanima hrvatskog glumišta poput Miše Martinovića, Milke Podrug Kotović, Mustafe Nadarevića, Pere Kvirgića, Gorana Grgića ili Krune Šarića, prodire u samu bit njihova postupka i načina na koji stvaraju svoje uloge. Pronicljivom oku iskusnog kazališnog meštra tu je pridodana i ruka talentirana pisca: Kunčevićeve *Bilješke* stilski su uravnoteženo i pitko štivo u kojemu na trenutke ima i humora i neke opore kazališne poezije; one s rubova pozornice i Šanka u kazališnom bifeu. Ne sumnjam, stoga, da će *Redateljske bilješke* biti podjednako zanimljive kazališnim praktičarima i teoretičarima, kao i ljubiteljima kazališta od kojih se neki zacijelo sjećaju dijela predstava koje im se u ovoj knjizi prikazuju u svom još *nerazvijenom negativu*. Mladim redateljima i dramaturzima koji će se, pak, tek naći pred izazovom ovdje spomenutih klasika dramske književnosti, knjiga će biti dragocjen sugovornik i uvod u rad na komadima koji ponekad znaju osupnuti množinom, snagom i svestremenosti svojih implikacija. Naposljetku, *Redateljske bilješke* bit će važan i nadasve autentičan izvor svim budućim istraživačima hrvatskog kazališnog života u proteklih pedesetak godina, kao što je to u svom zanimljivom pogovoru knjizi zaključio i teatrolog Matko Botić: *Kunčevićeva knjiga... vrijedan je dokument vremena, u kojem se vrlo iskreno i bez fige u džepu govori o kazalištu s kraja dvadesetog stoljeća, njegovim običajima i nepisanim pravilima, boljkama i raspuklinama u 'novo'.*